

100513

AFTENPOSTENS KRONIKK 24. 11. 1949

OM KONFISKASJON AV FIENDEGODS

AV HØYESTERETTSADVOKAT H. KJÆR MORDT

II

Hovedspørsmålet etter Paris-overenskomsten er derfor dette, i hvilken utstrekning er man forpliktet til å oppgi de tyske aktiva som kan konstateres innenfor egen jurisdiksjon. Det er langt fra noen fordel for statskassen å konfiskere mest mulig. De som har forfattet Paris-overenskomsten har nettopp vært forberedt på at der kunne treffes arrangementer eller gjøres forsøk på å unndra formuer og aktiver fra oppgaveplikten og der ble derfor tatt inn bestemmelse om at der skulle nedsettes en komité som hadde til oppgave å undersøke om der ble gjort forsøk på å holde fiendtlig formue unna.

Et annet viktig spørsmål er dette. Hva menes med tyske fiendtlige aktiva. Herom er der i tillegg til overenskomsten av Erstatningsbyrået vedtatt supplerende avregningsregler som for øvrig gir anledning til megen tvil. Når f. eks. tyske statsborgere bosatt i utlandet fra før krigen eide faste eiendommer i vedkommende land, er dette da oppgavepliktig formue slik overenskomsten er utbygd? Må slik formue tas med i oppgavene medfører jo det en tilsvarende

tapping av nasjonalformuen og det samme gjelder all annen formue som normalt hører nasjonalformuen til. Annerledes med alt det materiell som tyskerne førte med seg inn i landet i forbindelse med okkupasjonen. I allfall blir da forholdet at vårt land har oppfordring til å fortolke overenskomsten så strengt som mulig og ikke ta mer enn det er absolutt forpliktet til. Alle land er selvsagt berettiget til å anvende domcilprinsippet på samme måte som de tre store.

For Norges vedkommende var forholdet, at der allerede mens Regjeringen var i London ble utarbeidet en anordning om beslag av tysk gods og nettopp med tanke på at beslaget skulle komme til avdrag på erstatningene. Den gang kjente man selvfølgelig ikke noe til ordningen med Erstatningsbyrået og oppgaveplikten og fastsettelsen av andelen. Nettopp ut fra den betraktning at her gjaldt det å beslaglegge mest mulig for å komme statskassen til hjelp og å skaffe størst mulig avdrag på krigsskadeerstatningene, fant man da at det var hensiktsmessig å gå bort fra den angelsaksiske verdens lempfelde domcilprinsipp. Norge og også andre

land bestemte seg for å anvende statsborgerprinsippet hvorved de kunne sikre seg også de formuer som tilhører tyskere som bodde i deres eget land. Man forutsatte at de private interesser ville bli varetatt gjennom vedkommende fredstraktat.

Så kom imidlertid den hemmelige klausul fra Jalta-overenskomsten opp og gjennom Paris-overenskomsten gjennomførte de tre store sitt krav som hovedandelshaver av de tyske aktiva i utlandet på den basis som er gjennomgått. Det er ingen som kan kritisere at landet gikk med på denne overenskomst under de forhold. Det var ikke mer enn rimelig at de frigjorte land var med på å tildele de egentlige seierherrer brorparten av verdiene.

Men det er meget beklagelig at man her i landet ikke ble oppmerksom på at gjennom Paris-overenskomsten var landets interesse i å konfiskere tysk fiendtlig eiendom med et slag totalt forandret.

Allerede en måneds tid etter at Paris-overenskomsten var vedtatt kom proposisjonen om fiendeloven som i det vesentlige gjentok bestemmelsen i den tidligere gjeldende anordning om samme emne og ble forelagt Stortinget med samme begrunnelse som hadde gjeldt for anordningen. Ingen på Stortinget hadde vel da noen forståelse av at de som ble satt til å lede konfiskasjonen som første oppgave hadde til plikt å påse at man ikke konfiskerte for meget og at man derved bare oppnådde å tappe landet for egne verdier. — Men selvsagt pliktet landet så langt det var i overensstemmelse med egen lovgivning å konfiskere i sam-

me grad som overenskomsten bestemte så man lojalt oppfylte landets forpliktelser for så vidt.

Direktoratet for fiendtlig eiendom har imidlertid ikke hatt denne forståelse. Det har trodd det å være i landets interesse å beslaglegge mest mulig. Og direktoratet tilførte i 1947 lovforandring hvorefter alt det beslaglagte skulle gå inn som statskassens eiendom. Som det vil forstås er dette bare en form. Realiteten ligger i det oppgjør som man til slutt får med Erstatningsbyrået.

Noe oppgjør over dette regnskap foreligger ennå ikke, men av en meddelelse fra direktoratet til Stortinget av 30. november 1947 fremgår at Norges konto da var betydelig overdriftet. Alle senere verdier som blir oppgitt til Erstatningsbyrået vil altså ifølge direktoratets skrivelse bare medføre at Norge får seg godsrevet 1,3 pst. av det som oppgis. Direktoratet gjorde derfor henvendelse til Stortinget for å få adgang til å utbetale alle fordringshaverne på de tyske formuer, for på den måte å redusere de verdier som ellers måtte oppgis. Direktoratet var således fullt klar over at det gjaldt å oppgi til Erstatningsbyrået så små verdier som mulig.

Når fiendedirektoratet nylig til pressen har opplyst at beslag her i landet hittil har innbrakt kr. 350 mill. til statskassen, kan dette være riktig nok — men gir ikke opplysning om det som er det essensielle: Hvor meget får Norge på sin andel i Erstatningsbyråets oppgjør? Av disse 350 mill. kroner får Norge faktisk bare 1,3 pst. eller 8 mill. kroner, men i tillegg hertil får landet også 1,3 pst. av de verdier

som de andre land har beslaglagt. Men når det er på det rene at Norges konto allerede er overtrukket så vil Norge av alle ytterligere verdier som oppgis bare få kreditert sin konto 1,3 pst. av disse beløp.

Det store hovedspørsmål for Norge i forbindelse med Paris-overenskomsten er derfor: Hva skal regnes til tyske aktiva og i hvilken utstrekning er man fritatt for å gi oppgaver til Erstatningsbyrået? Om dette spørsmål bemerkes:

Vår forpliktelse går selvsagt ikke lenger enn overenskomsten rekker, og landet må være berettiget til å holde unna slik formue som i realiteten står i samme stilling som formue tilhørende landets øvrige innvånere. Videre må landet være berettiget til å utforme sine lovregler slik at her bosittende tyske statsborgere blir unntatt på samme måte som hos de tre store og i det hele tatt må det gjelde at man ikke tar med seg mer enn det som disse oppgir.

Det er ingen tvil om at Paris-overenskomsten hjemler landet full adgang til å holde unna all slik formue som eies av her bosittende tyske borgere, som ikke direkte har deltatt i angrepet og kampen. Så vidt jeg kan se har direktoratet for så vidt arbeidet ut fra den samme uriktige forståelse som lå til grunn for Stortingets vedtagelse av fiendeloven. Direktoratet sier selv at det i etterkrigsårene har beslaglagt alt hva det har kommet over — og det passer helt inn i bildet. Da det her gjelder betydelige økonomiske verdier for vårt land, er det av største betydning at disse forhold snarest mulig blir omhyggelig undersøkt.